

[Justitsministeren.]

mangel af aftale mellem parterne kun ske ved fogedens hjælp, såfremt...“ Jeg har tænkt meget over, om denne tilføjelse ville have nogen reel betydning, men det mener jeg ikke, og jeg er endog bange for, at den i den givne situation måske kunne virke skadelig for køberen; i bedste fald anser jeg den for overflødig og må derfor mene, at der ikke bør ske nogen ændring på dette punkt.

Det ærede medlem hr. Kristen Amby knyttede nogle bemærkninger til spørgsmålet om afbetalingshandelen med metervarer og gav udtryk for den opfattelse, at tingen ikke kan tages tilbage, når den er anvendt efter sit formål; jeg er ganske sikker på, at denne opfattelse er rigtig.

Anker Lau: Det er kun en kort bemærkning til den højtærede minister for at undgå, at vi misforstår hinanden, og at der kommer forkerte retsvirkninger ud af det, der her siges. Det forekommer mig, at ministerens udtalelser om den nye § 18, hvorefter folk, der ikke optræder købmandsmæssigt, kan fradømmes retten til at sælge på afbetaling, havde en sådan form, at man ligefrem kunne blive bange for, at det var næringsretten, man ville frakende dem, og at det var for livstid. Jeg vil gerne fastslå, at meningen er, at den, der ikke optræder købmandsmæssigt på disse områder, kan fradømmes retten til at sælge på afbetaling og højst for 5 år. Ikke sandt, det er vi enige om? Jeg ser, at den højtærede minister nikker, det glæder mig, at ministeren og jeg er enige. Jeg ville nødig have, at der på dette punkt skulle opstå nogen misforståelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 3, § 2, således ændret, § 3, ændringsforslag nr. 4, § 4, således ændret, §§ 5—9, ændringsforslag nr. 5, § 10, således ændret, §§ 11—17, ændringsforslag nr. 6, gående ud på indsættelse af en ny paragraf, ændringsforslag nr. 7, § 18, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om tillæg til statshusmandsloven. (Vedrørende forkøbsret, rentebetaling m. v.).

(Første behandling findes i tidenden sp. 3280; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 1089).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om tillæg til statshusmandsloven. [Af Aage Fogh m. fl.].

(Første behandling findes i tidenden sp. 3280; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 1089).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, de stillede ændringsforslag samt spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under eet.

Ordføreren (Chr. Rasmussen): Udvalget angående disse to lovforslag har haft ialt 10 møder og tre samråd med ministeren. Resultatet af forhandlingerne er blevet, at ministeren har stillet 15 ændringsforslag, der er tiltrådt af et flertal, bestående af socialdemokratiet og det radikale venstres medlemmer af udvalget, medens venstre og det konservative folkeparti ikke har kunnet tiltræde dem. De syv af disse ændringsforslag er dog kun af redaktionel karakter, og jeg skal derfor kun omtale de øvrige.

De 9 første ændringsforslag er til lovforslagets § 3 og står i relation til statshusmandslovens § 8, altså paragraffen vedrørende statens forkøbsret, men kun to af ændringsforslagene har betydning, nemlig nr. 2 og nr. 5. Ændringsforslag nr. 2 giver

[Chr. Rasmussen.]

en fast begrænsning af den kreds indenfor familien, overfor hvilken staten ikke kan gøre sin forkøbsret gældende. Denne kreds indskrænkes nu til kun at omfatte forældre og børn eller adoptivbørn og søskende, medens man ikke som hidtil frit kan overdrage en ejendom til søskendebørn. Der er dog overfor den hidtidige kreds af familien i ændringsforslag nr. 5 indført betydelige lempelser, idet forslaget går ud på, at statens almindelige forkøbsret ikke kan benyttes, såfremt der fra den pågældende ejendom ikke er behov for tillægsjord. Jeg tillægger denne bestemmelse en ikke ringe betydning, da den gør det muligt for de pågældende selv at klare sig fri af statens forkøbsret ved frivilligt, før en eventuel handel finder sted, at afhænde den nødvendige tillægsjord. Jeg skal dog straks erkende, at værdien af denne bestemmelse i høj grad forflygtiges, hvis man i disse handeler ikke spiller ærligt spil. Jeg skal imidlertid afholde mig fra at give anvisninger.

Ændringsforslagene nr. 10 og 11 træder i stedet for det af det radikale venstre fremsatte lovforslag om finansiering af bestående jordrentebud ved ejerskifte. Her er indsat de samme lånegrænser som i det radikale venstres forslag, nemlig et tillægs-lån af staten på indtil 120 pct. af ejendoms-skylden og tilladelse til privat pantsætning derudover til et beløb, der ikke må overstige 130 pct. af ejendoms-skylden og den skattemæssige besætnings- og inventar-værdi. Set i relation til det radikale venstres forslag er der sket den begrænsning, at reglen nu kun drejer sig om salg fra forældre til børn eller svigerbørn. Når et stort flertal ikke har kunnet gå videre, skyldes det frygten for konsekvenserne for det første et run på jordfondens midler og for det andet faren for en yderligere prisstigning på disse ejendomme, der i forvejen er kommet op i en meget høj pris. De to her omtalte ændringsforslag står i relation til statshusmandslovens §§ 22 og 24.

Ændringsforslag nr. 12 om indsættelse af en ny paragraf står i relation til statshusmandslovens § 32. Det angår finansiering af leje-huses overgang til selveje. Det har hidtil været muligt at give statslån til køb af disse huse, men som jeg allerede nævnte

ved behandlingen af udlånsloven for nogle måneder siden, er man, efterhånden som arbejdet med loven om leje-huses overgang til selveje er skredet frem, blevet klar over, at man stod uden muligheder for finansiering i adskillige tilfælde. Hvor det drejer sig om sådanne huse, der sælges i suppleret stand, d. v. s. i forbindelse med tillægsjord, har man ikke muligheder i øjeblikket for finansiering af købet af merarealet eller bygningernes udvidelse, hvilket er erkendt fra alle sider. Det er derfor absolut nødvendigt med denne bestemmelse i loven.

Ændringsforslagene nr. 13 og 14, der står i relation til statshusmandslovens §§ 34 og 55, åbner mulighed for at give etablerings-lån i de tilfælde, hvor en ejendom får et så betydeligt areal i tillægsjord, at ejendommen stort set helt skifter karakter. Det vil i adskillige tilfælde være sådan, at hvis f. eks. en ejendom på en 5—6 tdr. land suppleres op til en 10—12 tdr. land, vil ejeren ikke uden et sådant lån være i stand til indenfor en rimelig tid af skaffe sig den nødvendige besætning og inventar.

Jeg har her søgt at redegøre for de af ministeren stillede og af udvalgsflertallet tiltrådte ændringsforslag, idet jeg iøvrigt skal henviser til det fyldige materiale, der ledsager betænkningen. Jeg beklager, at venstre og konservative ikke har kunnet tiltræde. Jeg kan ikke se, at disse forslag går nogen for nær. Men derved er jo intet at gøre.

Jeg skal derefter som mit partis ordfører fremsætte nogle betragtninger.

Jeg erkender, at der med dette lovforslag sker betydelige forbedringer i relation til gældende lov: indskrænkningen af familie-kredsen, der falder udenfor loven, inddragelsen af den frie jord under forkøbsretten, den obligatoriske konjunkturbestemte rente, de faste regler for ydelse til staten, hvor et jordrentebud udnyttes på anden måde end til landbrug og gartneri, f. eks. grus-, mergel- eller tørvegravning el. lign., og en virkelig finansiering af leje-husene ved overgang til selveje, så disse kan blive virkelig gode landbrug. Alt dette anser vi i mit parti for betydelige forbedringer. Men vi tror ikke, at jordspørgsmålet hermed er løst for en uoverskuelig fremtid. Det er vor bestemte opfattelse, at en gennemgribende

[Chr. Rasmussen.]

løsning af spørgsmålet om tillægsgjord kun kan opnås ved en ekspropriationsbestemmelse i loven.

Det erkendes fra alle sider, at det er af vital betydning, at dette spørgsmål løses. Det er ikke lang tid siden, den nyvalgte formand for de sjællandske landboforeninger, forstander Johannes Larsen, Tune, udtalte til venstres pressebureau, at de indeklemte husmandsbrug måtte forsvinde. Han anviste ikke vejen. Det kan selvfølgelig ske på to måder, enten ved at nedlægge dem og lægge jorden sammen med andre ejendomme eller ved at skaffe dem mere jord. For mig kan der ikke være nogen tvivl om, at det sidste vil være det rigtige. Der kan ikke være tvivl om, at såfremt man ønsker at bevare et nogenlunde balanceforhold mellem by og land, må der skabes flere selvstændige landbrugsbedrifter, og dette sker ikke ved i vid udstrækning at nedlægge bestående landbrug. Hermed være ikke sagt, at alle bestående skal bevares. Jeg erkender, at en del af disse klithuse og mosehuse, hvorfra der i tidernes løb er hentet stof til adskillige læseværdige fortællinger om fattige menneskers kamp for tilværelsen, har udspillet deres rolle som selvstændige landbrug, men langt de fleste af de ca. 40 000 for små husmandsbrug, vi har her i landet, kan suppleres op ved en fornuftig jordfordeling, når blot lovgivningen er stærk nok dertil. Nogle vil der altid blive tilbage, der ikke kan suppleres, men jeg tror ikke, tallet har nødig at blive større, end at der også i tiden fremover vil være brug for disse.

Hvad angår spørgsmålet om fremskaffelse af jord til nye brug, tror jeg, vi må se i øjnene, at med det prisniveau, vi lever under for tiden, vil der ikke være mulighed for oprettelse af nye brug i særlig udstrakt grad, for det første fordi det vil være umuligt at fremskaffe jorden til en pris, så det kan anses for at være økonomisk forsvarligt, og for det andet gør de høje byggepriser det heller ikke lettere. Det er vel også muligt, at forholdene i de nærmest kommende år udvikler sig sådan, at ansøgerantallet går ned, absolut ikke fordi interessen mangler, men fordi det simpelt hen vil være umuligt for ungdommen selv at spare de nødvendige midler sammen, så

de unge ikke skal starte med en altfor stor løs gæld.

Og man kan heller ikke se bort fra den kendsgerning, at de mange videnskabelige professorer, der gang på gang har talt og skrevet om dette spørgsmål og givet udtryk for, at der en skønne dag ikke er folk nok til at overtage de allerede bestående brug, og at det vil blive umuligt for en vordende landmand at finde sig en kone — der kan ikke være nogen som helst tvivl om, at disse foredragsholdere, uden at det måske har været tilsigtet, har gået udstykningsmodstandernes ærinde. Man kan ikke se bort fra, at en psykologisk virkning deraf kan gøre sig gældende blandt ungdommen og udmærket kan holde sig nogle år. Vi har jo reelt set fortilfælde. Jeg tænker her på årene i 1930'erne, da landboudgdommen, der var beskæftiget på gårdene rundt i landet, fik serveret klagerne over de dårlige tider flere gange om dagen. Det medførte også dengang en vis tilbageholdenhed hos ungdommen.

Det er imidlertid min bestemte opfattelse, at tiden i sig selv vil fremme spørgsmålet om en øget udstykning. Det ville i hvert fald være det samme som at optræde med bind for øjnene, hvis man ikke gjorde sig klart, at de gunstige konjunkturer, landbruget har levet under en meget lang årrække, i høj grad har undergravet økonomien i en lang række landbrugsbedrifter landet over. Det lyder måske mærkeligt, men ikke desto mindre er det rigtigt. De gode konjunkturer i forbindelse med de gode høstår, vi har haft siden 1948, og den kendsgerning, at der i disse år ikke er oprettet tilnærmelsesvis så mange nye brug, som der er nedlagt, har bevirket en prisstigning på landbrugsejendomme, som vi ikke tidligere har kendt, og en deraf følgende gældsbyrde, der bevirker, ikke alene at de pågældende mennesker kæmper en fortvivlet kamp for at få det til at gå rundt, men også — hvad der samfundsøkonomisk er alvorligere — at produktionen så absolut går tilbage på et stort antal af disse ejendomme, for det første sted, hvor der indskrænkes, når det begynder at knibe, er så godt som altid på arbejdskraften, og vi er nu engang ikke nået så vidt, at de mekaniske hjælpemidler på alle områder kan afløse den menneskelige

[Chr. Rasmussen.]

arbejdskraft. Dette bevirker, at besætningerne på disse ejendomme indskrænkes betydeligt eller helt forsvinder, hvad der så afgjort formindsker landets eksportproduktion, og for den enkelte, der af økonomisk trang er havnet i denne driftsform, betyder et eller to dårlige høstår uvægerligt økonomisk undergang.

Det er vel muligt, at en eller anden vil hævde, at det da kun kan dreje sig om de ejendomme, der har skiftet ejer i de senere år. Dette er imidlertid ikke rigtigt; det vil nemlig i adskillige tilfælde trække langt flere med sig, idet mange familieejendomme er belånt stærkt for at skaffe den nødvendige kapital til køb af ejendom til søn eller datter, søster eller broder. Der findes vel nationaløkonomer, der mener, at denne gældstiftelse giver et grundlag for opsparring, og det kan naturligvis ikke nægtes, at når afdragene er store, må privatforbruget nedsættes til det mindst mulige. Der er blot den skavank ved det, at denne opsparring i adskillige tilfælde først begynder, længe efter at pengene er kastet ud i omsætningen. Jeg skal tillade mig at nævne et bestemt eksempel herpå. En gård med ca. 40 tdr. land solgtes for en pris, der lå knap 150 000 kr. over ejendomsskyldens og besætningens værdi. Fem søskende skulle dele hele kapitalen. Den ene brugte pengene meget fornuftigt til køb af en mindre landejendom, hvorimod de fire, der havde stillet andetsteds, anvendte pengene på den måde, at de alle nymøblerede deres lejlighed, og at de tre af dem derudover fik råd til hver en dollarbil, hvilket altså vil sige, at denne store kapital, som var gået over i formue, uden at der svaredes nogen som helst skat af den, straks kastedes ud i omsætningen.

Jeg nærer ingen som helst tvivl om, at den slags ting er værre for vort lands økonomi, end når lønningerne stiger et par øre i timen. Jeg skal ikke ved denne lejlighed genopfriske skattedebatten fra forrige uge, men jeg vil gerne have lov at sige, at hvis landbruget havde kendt sin besørgelsestid, var man kommet finansministeren i forkøbet og havde forlængst indført en kapitalvindingsafgift, ikke som en skat til stat eller kommune, men til en fond, hvoraf der kunne være udlånt til en rimelig rente

til forbedring af landbrugsbygninger og til støtte til erhvervelse af jord til nye landbrug. Det er efter min opfattelse ikke muligt for landbruget i tiden fremover at dække sig under et påskud om, at det også økonomisk må være med til at støtte boligbyggeriet i byerne. Når problemet er så alvorligt, skyldes det jo netop, at man foruden til befolkningstilvæksten i selve byerne også har måttet skaffe plads til overskuddet fra landdistrikterne. Jeg er bange for, at denne udvikling vil fortsætte, hvis man ikke i tiden fremover skaber mulighed for, at langt flere end hidtil bliver i stand til at få deres egen bedrift ude i landbruget.

Jeg skal ikke hermed sværge til den form for udstykning, vi kender i øjeblikket; selvom jeg personlig har svært ved at tro på tanken om andelsbrug, har vi jo alle været ude for overraskelser af den ene og den anden art, når vi har set nye ting, så måske vi alligevel skal prøve noget i den retning; jeg tror, det må kunne lade sig gøre i henhold til gældende lov. Måske kunne man også gå en helt anden vej: når staten f. eks. erhvervede en gård, hvor der var brug for et betydeligt areal i tillægsjord, og gårdens bygninger eventuelt var ringe, var der måske en mulighed for, at man kunne forsøge at nøjes med at give husmændene lån til udvidelse af deres bygninger og så forsøge at drive marken i en slags fællesdrift.

Hvorvidt det kan lade sig gøre, tør jeg ikke udtale mig om, men jeg er ikke sikker på, at man ikke på den måde måske i nogen grad kunne udnytte de tekniske og mekaniske hjælpemidler, og i hvert fald ville de pågældende mennesker sandsynligvis opnå at få mere tid til pasning af kreaturerne. Foreløbig må kræfterne naturligvis samles om den form, vi kender i øjeblikket, og som har bestået sin prøve gennem mange år.

Hele udstykningen har også stor betydning for den fremtidige udnyttelse af arbejdskraften. Jeg tror, vi må gøre os klart, at beskæftigelsesmæssigt bliver det i tiden fremover industrien, der bliver det bærende erhverv, hvilket er ensbetydende med, at der bliver brug for flere faglærte. Det er derfor uheldigt, at landbruget fortsat beskæftiger et stort antal unge, der, når de når omkring 20 års alderen, ikke har andre muligheder end at gå over i de

[Chr. Rasmussen.]

ufaglærtes rækker, hvor arbejdsløsheden praktisk talt altid vil være størst. Øget udstykning vil bøde noget på dette forhold. Der går en masse unge dygtige folk ude i landbruget, hvis hedeste ønsker er at komme i besiddelse af egen bedrift — for de fleste når det kun at blive en illusion.

Jeg skal slutte disse bemærkninger med at sige, at de ændringer, der nu gennemføres i statshusmandsloven, ikke forekommer mig tilstrækkelige til en gennemgribende løsning, men det er et betydeligt skridt i den rigtige retning, og jeg skal derfor anbefale, at man stemmer for flertalsindstillingen.

Sønderup: Som det allerede er nævnt, og som det iøvrigt også fremgår af betænkningen, er det ikke lykkedes at opnå enighed om de foreslåede ændringer til statshusmandsloven. Det er et forhold, der må siges at være i høj grad beklageligt, når det drejer sig om en lovgivning på et så betydningsfuldt område. Det synes fortsat at skulle være sådan — og det fremgik jo også stærkt af de udtalelser, den foregående ærede taler fremsatte — at det agitatoriske for nogle vedkommende betyder mere end det rent saglige, og at det også er det, der i overvejende grad er årsag til, at det ikke er lykkedes at opnå et forlig. Vi tilbød fra oppositionens side at medvirke på de områder, hvor der, alt taget i betragtning, er en vis mening i at foretage ændringer. Det gælder således finansieringsvilkårene i forbindelse med indeklemte brugs supplering, det gælder lejehuses overgang til selveje samt endvidere jordrentebrugene ved familieoverdragelse. Vi har også under udvalgsarbejdet erklæret os villige til at lade den såkaldte frie jord indgå under de almindelige forkøbsregler. Flertalspartierne skulle så til gengæld opgive de øvrige ændringer, lovforslaget omhandler, hvilket bl. a. var ensbetydende med, at den tvungne konjunkturbestemte rente skulle bortfalde, samt at den hidtidige familiekrede skulle være unddraget forkøbsrettens virkninger.

Mit parti vil stemme for de ændringsforslag i betænkningen, der ligger på linie med vort forligstilbud. Det gælder således numrene 10, 11, 12, 13 og 14. Ændringsforslag

nr. 15 er af teknisk karakter, det kan vi også stemme for.

Hvad angår ændringsforslagene til § 3, der indeholder det principielle, som vi særligt er modstandere af, anser jeg det for rigtigt, at vi afholder os fra at stemme om de ændringsforslag, der har relation netop til § 3. Vi ønsker nemlig mellem anden og tredje behandling at gøre endnu et forsøg på at opnå enighed om en sådan affattelse af § 3, at den respekterer familiekrede i det hidtidige omfang, samtidig med at den frie jord føres ind under de almindelige forkøbsregler.

Det lykkedes altså som før nævnt ikke i første omgang at opnå forlig, og det skyldes ikke mindst det forhold, at de to partier, socialdemokratiet og det radikale venstre, er gensidigt bange for hinanden, de tør ikke tiltræde et sagligt forligstilbud af frygt for bagefter af hinanden at blive beskyldt for eftergivenhed og for ikke, som man siger, at have presset citronen til det yderste. Navnlig den højtærede minister kan godt se, at vort forligstilbud var så vidtgående, som sagligt og rimeligt var, men han vidste, at tog han mod det, ville det ærede medlem hr. Aage Fogh sommeren igennem bebrejde socialdemokratiet såvel som ministeren, at de ikke havde udnyttet deres magt og muligheder.

Da jeg på forskellige andre områder har haft et godt samarbejde med og iøvrigt sætter så stor pris på det ærede medlem hr. Aage Fogh, er jeg meget ked af, at det er nødvendigt for mig at henlede det ærede medlems opmærksomhed på det faktiske forhold, der består i, at han, når talen er om landboforhold, ofte kommer til mere at splitte end at samle. Det er jo reelt det ærede medlem, der har ansvaret for, at forligsbestræbelserne er sprængt. Det ærede medlem har efterhånden lullet sig ind i den opfattelse, at han i overvejende grad skal bestemme udviklingen, når der er tale om problemer i forbindelse med landbolovgivningen, og da i særdeleshed om de mindre jordbrugere. Jeg er nu ikke helt sikker på, at de mindre jordbrugere i det lange løb vil være så helt vel tjent med det. I hvert fald er jeg klar over, at den splittelse eller det modsætningsforhold, som han jævnlig har set det som sin opgave at skabe og at

[Sønderup.]

vedligeholde mellem det større og det mindre landbrug, i det lange løb kan komme til at skade landbruget i dets helhed.

Jeg har som sagt fundet det nødvendigt at henlede det ærede medlems opmærksomhed på dette forhold. Jeg beklager, at det har været nødvendigt, da jeg, som jeg sagde det før, har så meget tilovers for det ærede medlem.

Løvrigt skal jeg ikke forlænge debatten, men nøjes med at henvise til mine udtalelser ved første behandling. Det må ellers siges, at det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen i sit indlæg beskæftigede sig med så omfattende problemer, at det nok kunne give lyst til nærmere at beskæftige sig dermed. Men i betragtning af det forholdsvis sene tidspunkt på dagen og i betragtning af, at de anskuelser, det ærede medlem fremsatte, er så modstridende, at det er lidt vanskeligt at gøre sig håb om, at man skal kunne få sig talt tilrette, skal jeg afstå fra at gå ind i en debat med det ærede medlem.

Tesdorpf: Det er vist ikke for meget sagt, at man har været lidt spændt på, hvorledes regeringsforslaget ville se ud efter udvalgsbehandlingen. Den fælles indstilling, som socialdemokraterne og det radikale venstre lader til at have besluttet sig til, er altså, hvad der er kommet ud af adskillige års og adskillige valgkampagners forsøg på at overgå hinanden i voldsomme krav og voldsomme løfter på jordpolitikens område. Jeg tror, enhver kan se, at det med løfterne har været noget temmelig hult, for den praktiske mand vil trods alt sige om dette forslag: det er der i og for sig ikke ret meget jord i. Og det er der ikke, simpelthen fordi statens jordlovsudvalg har og får jord nok efter de bestående love. Det lader jo til, at de to partier, socialdemokratiet og det radikale venstre, ganske har glemt det forlig, der er blevet sluttet om jordlovene: statshusmandslovene og de små jordlove, et forlig, der betragtedes som endeligt, men som slet ikke endnu har virket med sin endelige vægt, og som stadigvæk giver jord og efter vor mening jord nok. Derfor synes jeg, det er naturligt, at vi, som ikke er med i det forlig, socialdemokraterne og det radikale venstre har sluttet,

siger til de to partier, at herefter må vi kunne regne med, at agitationen fra disse to partiers side med, hvad de ville kunne skabe for en herlig jordfordeling, hvis de havde magten, må høre op, for nu har de to partier vist, hvad de sammen vil og kan udrette, og vi andre må vel gå ud fra, at de har udrettet, hvad de synes der var brug for, så at vi nu kan regne med at være færdige både agitationsmæssigt og reelt.

Jeg vil gerne, ligesom det ærede medlem hr. Sønderup, sige til den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen, at jeg synes, hans tale først var noget til den ene side og så noget til den anden side; just nogen betryggelse for, at det, som man her vil indføre, skulle være det rigtige, fik man dog ikke af denne tale, for det ærede medlem sluttede med meget stærkt at påpege, at der kunne antagelig også findes andre veje, og at det måske var helt andre veje, man skulle gå fremover på jordpolitikens og jordfordelingens område og på landbrugets driftsmæssige område.

Det giver egentlig ikke nogen stærk tiltro til, at denne skærpede form for jordpolitik og udstykningspolitik skulle være rigtig. Jeg synes, at det kunne tyde på, at det, som bl. a. mit parti har sagt, at alle disse forhold trænger til en virkelig indgående behandling, før man kan tage stilling til ændringerne, er rigtigt.

Jeg kan ikke tænke mig, at nogen af de to enige partier er særlig glade for deres enighed om bestemmelserne om at udvide statens forkøbsret til også at omfatte søskendebørn, fordi det er en dårlig og en overfor nogle enkelte uretfærdigt virkende bestemmelse. Man henviser faktisk på denne måde barnløse landmænd, som ikke ønsker, at staten skal have forkøbsret før familien, til at sælge deres ejendom i levende live til deres søskende for på den måde at få den overdraget til nevøer og niecer uden statens indblanding. Det kan ikke være rimeligt, og når de to partier alligevel vedtager disse ting, må grunden jo være den, at de af frygt og jalousi overfor hinanden er faldet i hinandens arme, uden at egentlig — det tror jeg heller ikke andre ærede medlemmer har haft følelsen af — lyksaligheden mellem partierne af den grund er blevet særlig overvældende.

[Tesdorpf.]

Der er et punkt, jeg gerne vil beskæftige mig lidt med, et punkt, der i hvert fald i mit parti ikke har været spor af forbavelse over, og det er den ændring, som er sket med lovforslaget siden første behandling. Der er sket den ændring, at hele det stykke i § 3, der ændrer § 8 i statshusmandsloven sådan, at staten også derigennem ville få forkøbsret ved arv og ville kunne overtage en arvet ejendom til prioriteterne, er faldet væk, det er simpelthen opgivet. Det var et forslag om ekspropriation, selvom der var gjort et omhyggeligt forsøg på at skjule det, men nu er det altså faldet væk.

Vi har under udvalgsarbejdet fået meget interessante oplysninger fra administrationen. Det var jo bl. a. spændende, hvordan man i ministeriet ville svare på udvalgets spørgsmål om, i hvor mange tilfælde man havde praktiseret dette at udøve forkøbsret ved arv, sådan som det er blevet hævdet både i bemærkningerne og i den højtærede ministers fremsættelsestale at det var praktiseret af administrationen. Administrationens oplysninger til udvalget viste efter min mening simpelthen, at det ikke passede; det var ikke blevet praktiseret. Af de 9 eksempler, man fremlagde, på, at administrationen havde ønsket og forsøgt at praktisere loven på den måde, viste kun et eneste eksempel, at det virkelig var endt med et resultat — og det må jo være det, man forstår ved, at loven er praktiseret. Det var et eksempel, der angik 19 tdr. land, som var fremskaffet ved en frivillig ordning; sagen var iøvrigt påbegyndt og afsluttet efter dette lovforslags fremsættelse.

I denne forbindelse må jeg også nævne kammeradvokatens udtalelser, som fremgik af en afskrift til udvalget. Kammeradvokatens udtalelser i anledning af ministeriets forespørgsel viste ikke tro på, at det kunne lade sig gøre at praktisere loven på denne måde, i hvert fald ikke med held, hvis det kom til et sagsanlæg. Derfor synes jeg, jeg har ret til at sige, at oplysningerne i udvalget har vist, at forudsætningerne for denne del af lovforslaget, nemlig administrationen i praksis, forefindes ikke. Jeg har også ret til at hævde, at enigheden om de jordlove, vi har, forudsatte, at arv var undtaget fra forkøbsretten, og når forsøget på at sætte noget andet ind gennem dette

lovforslag nu opgives, må det derigennem være fastslået, at der stadig er et flertal i det høje ting for den af mig udtrykte opfattelse. Jeg synes, man må forvente, at administrationen retter sig efter denne opfattelse og ikke mere forsøger at administrere mod et folketingsflertals ønske.

Der har, som også det ærede medlem hr. Sønderup sagde, været ført forhandlinger i udvalget for at søge at nå til et forlig. Mit parti har i disse forhandlinger ligesom venstre sagt, at vi, hvis man fra regeringens side ville et forlig, kunne gå med til nogle af de foreslåede ændringer, men det ville regeringen ikke, og med udvidelsen af forkøbsretten og indførelse af det nye begreb: tillægsjord gennem mageskifte, er sagen ganske klar for os. Vi har ingen lod eller del i dette forslag, vi har ikke ønsket det. Vi har peget på tilbundsgående undersøgelser af landbrugets forhold og opbygning frem i tiden. Jeg har ingen trang til at plukke enkeltheder ud af et forkert forslag.

Derfor anbefaler jeg at stemme imod alle de foreslåede ændringer. Dog tilføjer jeg, at ændringsforslag nr. 15, som er af rent teknisk art, idet det går ud på, at loven ikke skal træde i kraft fra 1. april, kan vi selvfølgelig stemme for.

Der er en ting til, jeg gerne vil spørge den højtærede minister om ved denne lejlighed. Hvis man altså virkelig vil gennemføre det, som man er blevet enig om med det radikale venstre, vil det altså sige, at så bliver det med fri jord gennemført som foreslået i det oprindelige forslag. I § 3, andet afsnit, står der: „Forkøbsret for staten kan endvidere af statens jordlovsudvalg pålægges landbrugsjord og udyrkede arealer, der ikke udgør en del af en landejendom, til fremskaffelse af jord“ o. s. v. Jeg vil gerne spørge, om det skal forstås på den måde, at det kun er landbrugsjord, der er tale om. Jeg synes nemlig, at formuleringen „landbrugsjord og udyrkede arealer“ ikke er helt korrekt. Hvis man ville benytte den forkert, kunne man f. eks. sige, at „udyrkede arealer“ også omfattede skov. Jeg tror ikke, det er meningen, men jeg vil gerne høre den højtærede minister bekræfte, at det er at forstå således, at det kun er udyrket landbrugsjord, der her tænkes på.

Der er et ganske bestemt forhold i denne sag, som jeg gerne vil bede tingets ærede

[Tesdaupf.]

medlemmer tænke nøjere over, inden afstemningen i dag og inden tredie behandling — der er god tid til at tænke sig om mellem anden og tredie behandling. Jeg peger på det, fordi det viser en tendens, som jeg synes desværre er ved at blive typisk for, hvad man fra en bestemt side kunne ønske at få ud af jordlovgivningen, og for den måde, man ønsker at administrere på. Et søskendebarn forhindres ved denne lov i at købe en ejendom, som på grund af slægtsskab antagelig er tilbudt vedkommende billigt, fordi der findes et mageskiftetillægsgjordsproblem, og staten ønsker at benytte sin forkøbsret. Denne forkøbsret til en ejendom benyttes altså efter dette lovforslag — og det er ikke almindeligt, at man gør det på den måde — udelukkende på grund af det mindre problem med en tillægsparecel, og det medfører, at køberen er fuldstændig i lommen på staten og jordlovsudvalget. Vedkommende er for at få familieejendommen til den tilbudte rimelige pris faktisk nødt til på godt og ondt at finde sig i de vilkår, staten og jordlovsudvalget byder ham. Jeg synes, det er en meget farlig tendens, som herved lovfæstes.

Det nye begreb, mageskiftet tillægsgjord, er på samme måde for mig at se opfundet, for at administrationen skal have hals- og håndsret over alle de kombinationer af muligheder, den måtte ønske sig. Det betyder i virkeligheden, at hvis tillægsgjord ikke kan fås dér, hvor det ønskes, kan vedkommende måske fristes til alligevel at sælge tillægsgjord, når han til gengæld får tilbudt noget af en anden nabos jord, som han har lyst til, og der kan være så mange grunde til, at man har lyst til en nabos jord. Jeg synes, det er en meget farlig tendens, man er kommet ind på ved begrebet mageskiftet tillægsgjord. Jeg tror, vi alle skal tænke os meget nøje om, inden vi går med til indgreb i andres ejendom på et så løst, administrativt grundlag.

Mit parti er imod lovforslagets tendens, dets løse opbygning og begrundelse, og derfor

stemmer vi imod og anbefaler andre at gøre det samme.

Aage Fogh: På mit partis vegne skal jeg anbefale det høje ting at stemme for ændringsforslagene.

Jeg skal gøre et par bemærkninger til de ærede foregående talere. Det ærede medlem hr. Sønderup ville påstå, at det var det radikale venstre, der var skyld i, at der ikke var blevet enighed i udvalget. Hvis det ærede medlem vil tænke tilbage og holde sig til sandheden, hvad jeg ikke tvivler om, vil han erindre, at jeg ved en lejlighed i udvalget gav tilbud om, at jeg, hvis man ønskede et firkantet forlig, ville gå med til det. Dette tilbud blev ikke modtaget af venstre og konservative. Jeg gav samtidig tilsagn om, at jeg, hvis socialdemokratiet ønskede et videregående ændringsforslag, var villig til at gå med til det. Mere imødekommenhed kan ikke med rimelighed forlanges af et af tingets medlemmer, der har fået en opgave at røgte i et udvalg.

Angående det resultat, vi er kommet til, skal jeg ikke i aften holde noget længere landbrugspolitisk foredrag, men der er een ting, jeg tror, vi alle er enige om, og det er det, at en af hovedopgaverne på dette område i den kommende tid bliver at medvirke til, at de landbrug, der er for små til at kunne ernære en familie, får den tillægsgjord, de behøver, for vi kan være enige eller uenige om, hvorvidt vi skal fortsætte med at udstykke, men jeg tror ikke, der er nogen uenighed om, at de landbrug, der er for små til at kunne ernære en familie, bør have tillægsgjord, enten ved at den skaffes fra andre større brug eller ved nedlægning og sammenlægning af landbrug. Det vil sikkert i fremtiden være en ulykkelig stilling for en medborger at sidde med et for lille landbrug, fordi han ikke anerkendes, hverken som arbejder eller landmand, og derfor bør vi tilstræbe en sådan lovgivning.

Det eneste, der har vakt nogen uenighed, er jo egentlig talt spørgsmålet om den

[Aage Fogh.]

smule indskrænkning, der sker i familiekredsen, og derfor synes jeg, der er anledning til lidt stærkere, end det er sket hidtil, at trække linien op for den ændring, der er foregået. Hvad er det for en voldsom uret, der overgår disse søskendebørn, der ikke sikres mod forkøbsret? Jeg kan nævne et eksempel: hvis en mand sidder med en gård på 60 tdr. land og han ingen børn har og ingen søskende, der vil købe den, og han derfor vil sælge den til et søskendebarn, så kan han selvfølgelig gøre det, og hvis der ikke er noget tillægsgjordsproblem, så er der ingen, der vil røre ham i den anledning. Han får lov at sælge, og der er ingen, der gør ham fortræd. Men hvis der ved siden af bor en lille husmand med en 4—5—6 tdr. land, og hvis eneste mulighed for at få bruget suppleret op til et brug, han kan leve af, er at få jord derfra, så går man til vedkommende søskendebarn og siger: nu må De afgive de tønder land til en rimelig pris, og så har De fred. . . (Afbrydelse: Hvor længe?). Til evig tid, eller i hvert fald så længe den lov gælder. Hvis det skulle forme sig sådan, at det ærede medlem hr. Kristen Amby blev den bestemmende, ved man ikke, hvad fred der bliver, men altså så længe loven gælder, er der fred. Der er kun tale om indgreb, når det drejer sig om tillægsgjord til en indeklemt husmand, men det har aldrig haft godsejernes interesse, det kan jeg meget vel forstå. Derfor er jeg egentlig også ked af, at ikke det ærede medlem hr. Sønderup er kommet med i forliget, for jeg tror, at han har interesse for, at der skaffes tillægsgjord til de for små brug. At det ikke har interesse for det ærede medlem hr. Tesdorpf og det ærede medlem hr. Kristen Amby, forstår jeg.

Jeg tror, at det i praksis vil forme sig på den fornuftige og forstandige måde, at den onkel, der sidder med gården og ved, at når han dør, er det søskendebarnet, der skal overtage ejendommen, forinden vil henvende sig til jordlovsudvalget og få ordnet den affære, og jeg er ikke i tvivl om, at jordlovsudvalget med fhv. landstingsmand hr. Nielsen-Man som formand og det ærede medlem hr. Skytte som næstformand vil være rimelig ved behandlingen af denne sag; derfor tror jeg, det hele er blæst for højt op. Modstanderne ser det udeluk-

kende fra storbondens side og tænker aldrig på de små. De er også samfundsborgere, og de får en fordel, der for dem er langt større end det, de andre må give afkald på.

Og så er der en ting: vi får de frie jorder inddraget, det er praktisk taget alle enige om. Man får mulighed for i fremtiden at kunne opretholde også forkøbsretten til ejendomme under 56 000 kr.s grundværdi, hvis der er mulighed for at skaffe tillægsgjord. Det tror jeg ikke nogen har noget imod. Og man får mulighed for at finansiere overgang fra forældre til børn for de statshusmandsbrug, der er oprettet efter lovgivningen af 1919. Det er også blevet anført, at hvis man ikke ville se brugene gå ud af slægtens eje, var det nødvendigt at ændre belåningsforholdene, og det bliver gjort.

Jeg takker den højtærede minister for, at han hele tiden har taget hensyn til de forslag, vi har stillet på dette område. Jeg kunne have ønsket, at det ikke alene var kommet til at gælde børn, men alle, der var kvalificeret til at få landbrug efter lovens bestemmelser; men vi affinder os med de ændringer, der er sket, og takker for den betydelige forbedring.

Dernæst er der spørgsmålet om den konjunkturbestemte rente. Det er noget, der gennemføres for at sikre staten. Det er ikke noget, der gennemføres for at sikre de unge, der går ind som jordbrugere. Det er min opfattelse, at når samfundet på nuværende tidspunkt giver tilbud om at låne indtil 80 000 kr. på så gunstige betingelser, at den effektive rente kommer ned på 2½ pct., så er det rimeligt, at samfundet samtidig siger til de unge: så må I også tage de lån på konjunkturbestemte vilkår, således at I betaler større renter, når konjunkturerne er høje, og lavere rente, når de går i bund, for ellers vil staten få tab på de udlån. I det store og hele kan jeg ikke se, at det, der sker ved denne lovgivning, er noget, der er grund til at holde sådant hus over.

Jeg kunne have ønsket, at man i fremtiden drog et skel mellem de ejendomme, der virkelig er familieejendomme, og de ejendomme, der kun har været i familiens eje i een generation. Det er muligt, at man, når man havde tid til det, kunne drage et sådant skel i lovgivningen.

Det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen

[Aage Fogh.]

mente ikke, at lovgivningen kunne gennemføres til bunds, og at problemet om tillægsgjord kunne løses, medmindre man gik til ekspropriation. Det er altså det ærede medlems og hans partis indstilling. Det er ikke mit partis indstilling. Vi ønsker ikke ekspropriation, men jeg tror, jeg tør garantere, at hvis man holdt den linie, som det ærede medlem hr. Tesdorpf var inde på, så ville den komme inden så forfærdelig længe. Det ærede medlem hr. Tesdorpf skulle lære af et tidligere konservativt medlem, professor Birck, der engang sagde, at de besiddendes store mangler er den, at de aldrig forstår at give efter i tide. Hvis man ikke giver efter i tide, nemlig når problemerne melder sig, også på disse områder, kommer der en ny udvikling.

Jeg tror, at problemet i det store og hele kan klares uden ekspropriation, ved en fornuftig udnyttelse af forkøbsretten, men jeg vil gerne sige til statens jordlovsudvalg og til landbrugsministeren, at man må bruge forkøbsretten stærkere, end man hidtil har gjort. Jeg føjer til, at hvis man gennemførte en ekspropriationsparagraf nu, tror jeg, at administrationen af jordlovene simpelthen ville bryde sammen. Det er mit indtryk, at administrationen af jordlovene i dag lægger beslag på jordlovsudvalgets fulde arbejdskraft; en yderligere belastning vil føre til sammenbrud. Brug derfor de regler, vi har nu, på en forstandig måde, og lad os afstå fra de store diskussioner, for der er i virkeligheden ikke så meget at diskutere.

Fuglsang: Jeg kan på mit partis vegne udtale min tilfredshed med de ændringsforslag, der er stillet af den højtærede landbrugsminister, og tilsige dem min støtte til en forhåbentlig hurtig og velvillig behandling her i tinget.

Jeg skal selvfølgelig ikke nægte, at jeg — og jeg tror mange med mig ud over landet — havde ventet adskilligt bedre resultater af forhandlingerne om jordlovgivningen, simpelthen fordi forbedringer er nødvendige, hvis der skal kunne fremskaffes blot nogenlunde tilstrækkelige mængder af jord, ikke blot til tillægsgjord til de 40 000 for små husmandsbrug, der findes i øjeblikket, men også til oprettelse af nye brug,

idet antallet af ansøgere, som det fremgår af betænkningen, er stort. Mit parti vil fremover fortsætte vort arbejde for at udvikle jordlovgivningen i endnu mere positiv retning.

Det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen sagde, at de tider ville komme, da udstykningstanken igen blev aktuel. Såvidt jeg kan se, er de tider allerede kommet. Når kredse, der kender til disse forhold, gang på gang må fastslå, at landboudommens mulighed for at få jord er ringere, end de i mange herrens tider har været, kan ingen med rette sige, at der ikke er brug for en forbedret udstykningslovgivning. At venstre og især de konservative tager den stilling, de gør, kan ikke forbavse nogen. De repræsenterer nu engang den del af landbefolkningen, for hvem ejendomsretten til jorden betyder noget reelt, noget personligt, og når de påberåber sig denne hellige, ukrænkelige ejendomsret til jorden og optræder som forsvarere af den, javel, så forsvarer de ærligt og redeligt deres klassers interesser og gør det trofast og konsekvent. Sådan har det været gennem hele historien. Det danske landbrugs historie er stort set historien om kampen om jorden, den kamp, som Danmarks frie bønder i middelalderen kæmpede mod den fremtrædende adel og i sidste instans tabte, hvorved de mistede deres ejendomsret og dermed deres frihed.

Den debat, som føres her i dag og føres, hver gang statshusmandslovgivningen behandles, er en fortsættelse af kampen om jorden. I denne kamp har selvfølgelig jordejerne, specielt de store jordejere, deres repræsentanter, og det er i dette øjeblik venstre og især de konservative. Det er dem, der fortsætter de besiddendes kamp. Men betragter man venstres og de konservatives standpunkt i dag, kan man ikke sige andet, end at det er hul, urealistisk snak at tale om det danske landbrug som en helhed, som når f. eks. det ærede medlem hr. Sønderup talte bebrejdende ord til det ærede medlem hr. Aage Fogh, fordi denne, mere splittede end samlede og derved skadede landbruget i dets helhed. Når man står overfor de store, afgørende spørgsmål, må interesserne ustandselig tørne sammen, og så må man tage et klart standpunkt; der er situationer, hvor man ikke kan sige både — og, men må sige enten — eller, ja eller

[Fuglsang.]

nej. Vi står nu i den situation — det gør jeg, det gør det ærede medlem hr. Aage Fogh — at der findes en stor gruppe af unge, som intet har, men i kraft af deres dygtighed og deres stilling som danske borgere har krav på jord. Overfor dem står et mindre antal godsejere og store jordbesiddere, der forsvarer deres ejendomsret til jorden. Her kan der ikke være tale om en helhed. Her må man vælge mellem den ungdom, der har krav på en plads i samfundet, og så dem, der forsvarer deres ret til den jord, som de på forskellig vis i historiens løb er kommet i besiddelse af.

Her står man og forsvarer den private ejendomsret, her står man og bekæmper statens ret til at ekspropriere. Er det ikke interessant at sammenligne det standpunkt, venstre og de konservative tager i dag, og det, de tog, da vi i sidste uge behandlede spørgsmålet om de militære ekspropriationer? Da var der ikke meget tilbage af respekten for den private ejendomsret, og jeg må beklageligvis sige, det gjaldt også det ærede medlem hr. Aage Foghs parti, idet det radikale parti stemte for de militære ekspropriationer, medens det ærede medlem hr. Aage Fogh i dag er modstander af ekspropriationer. Det drejede sig ikke om ved hjælp af en eventuel ekspropriation at skaffe jord til landets egne børn, men om at skaffe jord til anlæg, som i givet tilfælde kan avendes som baser af fremmede.

Tilsyneladende har man ikke lagt megen vægt på ekspropriationernes mængde, omfang og beliggenhed samt eventuel kontrol hermed fra landbrugets side. At det ikke er få områder, det drejer sig om, hvor der godt kunne blive plads til adskillige mennesker, som i dag mangler jord, ved man; jeg kender ikke tallene, men har fra anden side fornylig hørt tale om 130 000 tdr. land. Hvad kunne der ikke blive plads til der, hvis man ville stille sig lidt velvilligt overfor små jordbrugere.

Når talen er om udvidelse af forkøbsretten, har jeg ofte hørt den indvending, at jordlovsudvalget i mange tilfælde ikke engang bruger den forkøbsret, det har i øjeblikket. F. eks. havde staten ifølge den bestående lovgivning forkøbsret til den 430 tdr. land store gård, Østedgaard ved Fredericia,

hvor der kunne være blevet plads til adskillige nye ejendomme, men landbrugsministeriet gav, af for mig og mange andre uransagelige grunde, afkald på forkøbsretten, så denne gård ligesom så mange andre tværtimod at danne basis for en udstykning blev givet til en ikke-landmand, en erhvervsdrivende her fra København. Det kan ikke være rimeligt, som forholdene er i øjeblikket, og jeg går ud fra, at den højtærede landbrugsminister vil have sin opmærksomhed henvendt på, at sådanne ejendomsovertagelser ikke gentages i altfor stort omfang.

Bedre bliver det ikke, når jordlovsudvalget, som det synes, ofte forsømmer sin pligt på et andet område, idet man i talrige tilfælde lader fem og syv være lige, når allerede bestående ejendomme nedlægges. For ikke længe siden diskuterede vi her i tinget affæren fra Ry, hvor en ikke-landmand, Gunnar Larsen, opslugte den ene ejendom efter den anden. Nu læser jeg i pressen om en ny lignende sag fra Dragsholm omkring Vejrhøj, hvor i forvejen 30 små ejendomme er ved at forsvinde. De opkøbes af byborgere som direktør Christiansen fra ØK og andre. Jamen, må man forundret spørge sig selv, tæller disse små hjem da slet ikke med, når det gælder om at drage omsorg for hjemmenes opretholdelse og for den hellige private ejendomsret? Jeg nævner blot dette som eksempel på noget, der umiddelbart trænger sig på i vor jordlovgivning og dens administration, og beder den højtærede landbrugsminister have sin opmærksomhed henvendt på dette i fremtiden.

Men jeg vil som sagt anbefale disse ændringsforslag til hurtig gennemførelse, og det vil sige endnu i dette folketingsår, for også på dette område gælder det gamle ord: mens græsset gror, dør horsemor.

Formanden: Jeg vil mene, at ord som „hul snak“ går udover, hvad der er god tone her i tinget.

Oluf Pedersen: Ændringsforslag nr. 10, der går ud på, at der kan tilstås et supplementlån til den nye ejer ved ejendommens overdragelse til en slægtning, må jeg anbefale at stemme imod. Ændringsforslag nr. 11 vedrørende adgang til at tinglyse en højere købesum ved overdragelse må jeg anbefale at stemme for, selvfølgelig. Jeg

[Oluf Pedersen.]

forstår ikke, at de konservative overhovedet vil stemme imod en sådan ordning; det må være noget, de gør så at sige i arrigskab, ellers kan jeg ikke forstå det.

Retsforbundet mener, at alle mennesker har lige ret til jorden, og det vil vi ordne rent praktisk ved indførelse af fuld grundskyld med privat råderet, mod at man betaler for den fordel, der opnås ved denne råderet. Vi mener, at det ville være upraktisk og samtidig den dyrest mulige form for erhvervelse af jord til dyrkning, om man gik til ekspropriation, rent bortset fra de andre fejl, som en ekspropriation er behæftet med. Vi er forsåvidt enige med det ærede medlem hr. Aage Fogh og det radikale venstre på dette punkt, men vi mener ikke, at man kan undgå visse begrænsninger i råderetten. Det er et rent praktisk spørgsmål, og det skal ikke afholde mig fra at anbefale at vedtage lovforslaget.

Jeg har nok set, at venstre har ønsket, at der i forbindelse med dette lovforslag skulle slås en handel af, men at denne handel ikke er blevet til noget, hvorfor venstre ikke vil medvirke til lovforslagets gennemførelse. Heroverfor står de konservative, som ikke vil handle. Disse spekulationer og politiske studehandler må partierne forsåvidt selv om, vi tager rent sagligt på spørgsmålet og vil anbefale at stemme for lovforslaget.

Jørgen Gram: Med hensyn til lettelser i finansieringen af husmandsbrug og i spørgsmålet om lejhuses overgang til selveje er jeg absolut af samme mening som mit partis ordfører. Med hensyn til kritikken af den indsnævring af forkøbsretten, som der nu er stillet forslag om, er jeg ligeledes enig med mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Sønderup. Nu hørte vi, at man fra socialdemokratisk side ikke mente, der kom ro om spørgsmålet, før man havde indført ekspropriation — sådan at man altså kunne skalte og valte med al Danmarks jord, som det nu måtte passe det administrationsudvalg, der kom til at stå for det. Så ved vi altså, hvor vi er henne og kan tage tøj på derefter. Det er imidlertid rent en passant, at jeg siger dette, for det har vi jo først i dette øjeblik hørt udtalt klart og tydeligt og uden forbehold.

Når man i lovforslaget vil inddrage den såkaldte frie jord under statens forkøbsret, må jeg melde fra. Det er i særdeleshed for de sønderjyske landsdeles vedkommende en meget stærk udvidelse af statens ret til indgreb og en udhuling af ejendomsretten, den ejendomsret, som dog ellers også under den nye grundlov skulle være ukrænkelig. Det er også et brud på de forudsætninger, under hvilke den nugældende jordlov blev vedtaget i 1948; da blev det forsikret, at nu ville der være ro om jordspørgsmålet i mere end een generation. Jeg ved nok, at det ærede medlem hr. Horn har taget til genmæle imod dette, som også andre ordførere har været enige med mig i. Forsikringerne fra rigsdagen, som det dengang hed, skulle gerne stå til troende, og der foreligger ikke i øjeblikket nogen nødvendighed for, at nye tvangsbestemmelser skal indføres for at fremskaffe jord; det er der også andre ordførere, der har fremhævet. I henhold til nugældende lov blev der i Sønderjylland i året 1951—52 af 80 tilbud på ejendomme kun gjort brug af de 23, i 1952—53 af 97 tilbud kun af 18; de tilsvarende tal for hele landet er disse: i 1951—52 købtes der af 640 ejendomme kun 129 og det følgende år af 638 ejendomme kun 131. Dette beviser, at der er meget mere jord til rådighed, end man mener at have brug for.

I det hele taget synes afsnittet om forkøbsretten til den såkaldte frie jord at være meget ringe undersøgt, og jeg synes, det er forkert med de foreliggende — jeg vil her sige de manglende oplysninger — at vedtage noget så ubestemt som dette lovforslag. Jeg kan sige, at det i hovedsagen er et slag mod hævdvundne erhvervs- og ejendomsforhold med historisk baggrund i Sønderjylland, hvor langt det meste af denne kategori af jord er.

Dernæst vil jeg gerne understrege, at hvis den højtærede landbrugsminister personligt havde oplevet to devalueringer — den ene til bunds, den anden ned til 10 pct. af værdien af landets mønt, således som den sønderjyske befolkning med smertelig erfaring har oplevet eller været vidne til på nærmeste hold — så tror jeg, den højtærede landbrugsminister ville have forstået min modstand mod lovforslaget.

For lang tid tilbage har der rundt omkring i landsdelen ligget en del mindre jordpar-

[Jørgen Gram.]

celler uden landbrugsbygninger og uden landbrugsforpligtelser. De tilhører ældre landmænd eller arvinger efter disse eller folk fra andre erhverv, f. eks. handelsmænd, der har dem som støtte i deres erhverv, eller andre udenfor landbrugserhvervet, derunder ikke så få såkaldte småkårsfolk, som så mest forpagter arealet ud til den nærmeste landmand. Alle disse lodders drift indgår, som det nu er, på naturlig måde, i den pågældende egne drift. Jeg betvivler stærkt, at frie lodder af dyrkbar jord ligger udyrket hen, som den højtærede landbrugsminister antydede det, og om andre ejere, der er mindre kapitalstærke gælder det, at indtægten fra jordlodderne udgør en værdifast og sikker — skal vi sige „jærnation“ i deres årsindtægt, der giver dem mulighed for at klare sig selv under skiftende tiders konjunkturer.

Jeg synes ikke, der er grund til at afskaffe disse muligheder. Vi ser meget ofte, at ældre landmænd, når de ønsker at fra-træde, ikke kan skaffe rede penge til sig selv eller deres andre børn. Så fraskiller man en passende jordparcel, og dette giver mulighed for en udmærket arveudjævning samtidig med at opfylde en mission — som mit partis ærede ordfører har sagt det: den er udmærket til at træde fra på for ejeren af en landejendom. Arbejdsydelsen ved at bestride en mindre jordlod uden landbrugsforpligtelse er minimal, men glæden og følelsen af at gå på egen jord er i behold. Erfaringerne fra devalueringerne viser masser af eksempler på, hvor lykkelige de folk har følt sig, som har været ejere af en jordlod uden landbrugsforpligtelse, og hvor meget lettere de kom over sammenbruddet af landets mønt end andre, der havde deres værdier i sparekasseindskud, i hypoteker el. lign.

Jeg kan i øjeblikket ikke se, hvorfor man skal have et sådant jag med at få al jorden ind under statens eller jordlovsudvalgets herredømme. Danmark består da forhåbentlig utalte generationer fremefter. Alle Danmarks ejendomme vil da ved lejlighed — enten i fri handel eller med den forkøbsret, vi har nu — kunne købes af statens jordlovsudvalg; også den frie jord kan ved lejlighed købes i fri handel.

Iøvrigt foregår der på naturlig måde en frivillig udskiftning indenfor familiekred-

sene fra generation til generation mellem søskende. Lad mig også pege på, det der stundom lyder vægtige røster, som advarer mod videre udstykning og er skeptiske overfor, om vi i fremtiden i det hele taget har folk til rådighed til nye ejendomme. Lad os afvente, om disse synspunkter holder stik indenfor en nærmere årrække.

I de oplysninger, der foreligger for det udvalg, som har behandlet lovforslaget, hævdes det, at den væsentlige del af den frie jord vil falde væk, hvis lovforslaget føres igennem, og at den frie jord ved næste grundskyldsvurdering skal lægges ind under ejerens anden landbrugsejendom, hvis han har en sådan. Jeg tror, at det kun er en ringe del af den frie jord, der ejes af folk med en landbrugsejendom, på hvilken der er landbrugsforpligtelse.

Jeg vil gerne bede den højtærede landbrugsminister oplyse følgende — jeg ser, at spørgsmålet har været rejst i udvalget, men jeg beklager, at der ikke er kommet noget resultat ud af det —: Hvor meget i hektar og adskilte matrikelnumre er der i de såkaldte frie jorder? Dernæst: Hvor meget ejes af bykommuner, amter, legater, stiftelser o. lign? Hvad er meningen med disse arealer? — jeg undtager her de steder, hvor der er købt jord, som umiddelbart eller i den allernærmeste årrække skal bebygges. Her finder jo ingen ejendomsoverdragelse sted. Er det meningen, at man vil skaffe sig adgang til den jord, private har, mens disse organer uberørt kan beholde jorderne? Det er en skævhed; men det er naturligvis min mening, at de, ligesom de private ejere, må have ret til at beholde det, de ejer.

Dernæst peger jeg på, at en masse af de frie jorder er beliggende i de vestlige egne, ikke mindst i marsken. Disse arealer egner sig slet ikke til, hvad vi kalder almindelig husmandsdrift. Jorden er så tung, at der hverken kan avles roer eller kartofler, knapt nok korn, på den, men græsning, som den drives nu, giver en næsten jævnbyrdig del af landets valutaindtjening i form af eksport af levende og slagtet kvæg. Jeg gør også opmærksom på, at tillægsjorder slet ikke kommer i betragtning i disse egne, fordi der ingen brug er at lægge jorden ind under. Hvor meget ejes af fremmede landes statsborgere eller institutioner, specielt i Sønderjylland? Der er lige i en hel række til-

[Jørgen Gram.]

fælde til tidligere ejere blevet tilbagegivet parceller, som ellers var beslaglagt til fordel for den danske stat i henhold til konfiskationsloven. Jeg kritiserer ikke dette, for her fik man netop i de enkelte tilfælde de mest gribende beviser for, hvor nødigt ejerne gav afkald på arvelodder indenfor familien.

Efter hvad jeg har hørt fra sagkyndig juridisk side — og nu også for lidt siden fik oplyst — vil det i det hele taget være umuligt at gribe ind overfor testators bestemmelser, når der er tale om arv. Jeg er ikke helt klar over, hvordan man fra administrationens side vil behandle dette spørgsmål, om man kun vil tvinge lovens bestemmelser igennem, når der er tale om salg.

Lad mig sluttelig sige, at jeg glæder mig ved at se de mange veldrevne husmandsbrug rundtomkring. Jeg ønsker, at udviklingen og udstykningen skal gå sin rolige gang, og at der må blive udstykket i et betragteligt omfang, forudsat at det sker på et naturligt grundlag og med respekt for ejendomsretten — som vor ordfører, det ærede medlem hr. Sønderup har udtrykt det, og hvad også mit parti går ind for — men jeg ønsker frie ejerforhold.

Jeg er så gammel, at jeg husker, hvordan vi danske i Sønderjylland kritiserede den tyske bindingslov og de tyske rentegårde, der stadig var under statstilsyn og aldrig kunne blive frigivet. Jeg så gerne, om alle husmandsbrug helt kunne frigøres af staten; for jeg husker også, hvordan vi i Sønderjylland med megen ængstelse i 1938, 1939, 1940 og 1941 talte om den risiko, der var ved, at staten stod som ejer af meget af grænselandets jord. Denne ængstelse kan man fortsat af mange grunde ikke helt frigøre sig for.

Under henvisning til ovennævnte vil jeg stemme imod de af mig kritiserede afsnit i lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Aage Fogh: Jeg glemte i mit første indlæg at gøre opmærksom på, at efter at de af mit parti stillede forslag er indarbejdet i ministerens lovforslag, trækker vi selvfølgelig vort lovforslag tilbage.

Formanden: Den ærede ordfører for forslagsstillerne har taget det under punkt

7 på dagsordenen opførte lovforslag tilbage. Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er lovforslaget bortfaldet, og forhandlingerne drejer sig udelukkende om dagsordenens punkt 6.

Kristen Amby: Jeg skal ikke tale sagligt om jordlovene. Jeg er fuldt tilfreds med den stilling, mit partis ordfører (Tesdorpf) har indtaget, og jeg kan også dele de synspunkter, der fandt udtryk i hans og det ærede medlem hr. Sønderups bemærkninger.

Når jeg har taget ordet, er det, fordi det ærede medlem hr. Aage Fogh kom med en bemærkning, som han ikke burde være kommet med. Han sagde — efter skal vi sige god gammel, dårlig skik — at han godt kunne forstå, at det ærede medlem hr. Tesdorpf — og også jeg — her ville varetage godsejernes interesser. Jeg takker ham iøvrigt, fordi han sagde det, for jeg vil meget gerne være med til at varetage godsejernes interesser og også millionærernes interesser, hvor det er deres ret, det drejer sig om, medens jeg også vil være med til på ethvert tidspunkt at varetage både den mindre og den større husmands interesser, når hans ret går for nær. Det ærede medlem skulle tillægge sig den vane at tro, at når man har et bestemt standpunkt til en sag som denne, så skyldes det, at man virkelig tror, at det, man mener, er ret, og ikke specielt fordi man har et eller andet aktiebeløb i foretaget, altså fordi man har snævrere interesser at varetage af den ene eller den anden art.

Vi ved godt, at der er interesse modsætninger i samfundet, men der er ingen, der skal fortælle mig, at den strid, der her kæmpes, er en strid om interesser mellem de borgerlige socialdemokrater på den ene side og det rigtige borgerlige element på den anden side. Det er det ikke; nej, det er ikke interesserne — det kunne jeg da forstå — det er simpelthen, fordi man har forskellig opfattelse af, hvad der er ret.

Det var rigtigt, at man i sin tid lavede en bestemmelse om forkøbsret. Det var ligeså rigtigt, at man undtog herfra — det var man enig om her i tinget — slægten, fordi man syntes, at det var ret, det var stemmende med vort syn på familien og dens rettigheder i forhold til jorden. Vi kan ikke forstå, at i løbet af 2—3 år

[Kristen Amby.]

kommer tidspunktet, hvor den venstre del af salen pludselig svinger, hvad den har gjort. Det er det synspunkt som både det ærede medlem hr. Sønderup og det ærede medlem hr. Tesdorpf i dag har forfægtet. I denne debat er det, det ærede medlem hr. Aage Fogh siger, hvad der er så let at sige, hvad enhver kan hitte på at sige: jeg kan så godt forstå, at de ærede medlemmer, mindre måske det ærede medlem hr. Sønderup — ville han vel have tilføjet, for det passer også ind i stilen — arbejder for godsejernes interesser. Det synspunkt, vi arbejder for, vi stemmer efter; er, hvad vi mener er ret — og ikke ret i abstrakt forstand, men ganske konkret ret som rettilighed i det givne øjeblik.

Jeg håber, at det ærede medlem i fremtiden vil undlade at lægge andre motiver i menneskers handlinger, end der ligger i dem.

Axel Sørensen: Jeg vil gerne have lov at rette en tak til den højtærede landbrugsminister, fordi han i ændringer til statshusmandsloven optager en bestemmelse gående ud på, at der kan ydes et etableringslån på indtil 7 000 kr. til de husmænd, der får en væsentlig forøgelse af deres jordareal ved tillægsjord. Herved formindskes de økonomiske vanskeligheder, som kan fremkomme ved anskaffelsen af mere besætning og mere inventar som følge af udvidelsen af jordarealet, meget stærkt. Jeg vil gerne i anledning af den værdifaktor, som udstykning er for vort land, have lov at pege på den store betydning, det kan have at få ikke alene centraladministrationens apparat til at virke hurtigt og i kontakt med den nye tids krav, men også at få en regerings forskellige ministre til at føle pligt til at søge kontakt med hinanden også på udstykningens område.

Jeg vil gerne til eksempel nævne et tilfælde, som efter min mening burde have givet et resultat, og som jeg ønsker at drage frem i debatten her.

Som det vil være tingets medlemmer bekendt, vil der som følge af bygning af en ny kaserne ved Fredericia blive inddraget 300 ha til øvelsesplads i en nabokommune. Af den grund vil mindst en halv snes husmandsbrug blive nedlagt, og disse folk må

søge bort fra området efter modtagelsen af en sum, der ansættes af en højere kommission. I en kommune i nærheden, Østed kommune, fik jordlovsudvalget forkøbsret til Østedgaard på 200—300 tdr. land. Hvad havde været mere rimeligt, end at de mennesker, der nu må rejse fra deres ejendomme ved Fredericia, kunne være henvist til, i det omfang de ønskede det, at få overladt jord til nye brug på Østedgaard? Når forholdet er det, at der af Østedgaard kun ydes jord til 4—5 husmænd, og endda først om et par år, spørger man, om der er den nødvendige kontakt mellem den højtærede forsvarsminister og den højtærede landbrugsminister og i centraladministrationen i almindelighed. Hvis det havde været tilfældet, var man ikke på den omtalte egn blevet vidne til, at husmandsbrugenes antal var blevet reduceret.

Det er dette forhold, jeg har ønsket at nævne her, hvor man har drøftet tillæg til statshusmandsloven, og hvor administrationen af disse love i al almindelighed er taget op til drøftelse.

Horn: Det ærede medlem hr. Jørgen Gram fremsatte en påstand, som også blev fremsat ved første behandling, gående ud på, at der ved forliget om jordloven i 1948 faktisk skulle være aftalt en fred igennem længere tid. Jeg tillod mig dengang at protestere overfor denne påstand, fordi den ikke havde noget med virkeligheden at gøre. Jeg husker i alt fald ganske bestemt fra udvalgsarbejdet, at der intet tilsagn i så henseende var givet fra mit partis side. Jeg har i mellemtiden undersøgt, hvad der blev sagt under forhandlingerne og i den afgivne betænkning, og det fremgår klart af den betænkning, som folketingsudvalget afgav den 29. april 1948, at det socialdemokratiske mindretal bl. a. siger: „Endelig beklager mindretallet, at familiesalgene er undtaget fra forkøbsretten. Disse salg omfatter ca. halvdelen af alle ejendomssalg af landbrugsejendomme, hvorfor fritagelsen på afgørende måde vil forringe mulighederne for fremskaffelse af tillægsjord.“ Det ligger altså her klart, at vort parti ikke havde opgivet tanken om i fremtiden — måske også i en overskuelig fremtid — at ændre dette.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen, der

[Horn.]

var ordfører for venstre på dette tidspunkt, har ikke taget noget forbehold overfor fremtiden i dette spørgsmål. Hans tale står at læse på sp. 4167 i folketingets forhandlinger for 1947—48. Det samme gælder den konservative ordfører hr. Victor Larsen. Endelig forekommer der heller ikke i den replik, som landbrugsminister Bording kom med til de herrer, noget som helst om, at han havde givet tilsagn om at ville afstå fra at genoptage spørgsmålet om forkøbsretten. Jeg tænkte så, at det måske kunne være forhandlingerne om de små jordlove, som fremkaldte en erindring om en borgfred gennem flere år, men også forhandlingerne og betænkningen om de små jordlove har jeg undersøgt, og det har i alt fald ikke været mig muligt at finde noget, hvori det antydes, at socialdemokraterne skulle have givet løfte om, at vi for et længere åremål skulle afstå fra at ændre formerne for forkøbsretten.

((Kort bemærkning).)

Jørgen Gram: Det af det ærede medlem hr. Horn fremførte ændrer ikke noget ved den kendsgerning, at i hvert fald alle i venstre og det konservative folkeparti vil mene, at det var en forudsætning, at når man gik med til at gennemføre jordlovene, så skulle de være gældende, som det blev sagt, for en menneskealder eller mere. Nu er det kedeligt, at en af dem, der er tungen på vægtskålen, det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) ikke er tilstede, for ellers kunne vi have spurgt, om ikke også han var af den mening, at forholdet var, som jeg her fremstiller det. Jeg tror, han ville have været på min side.

(Kort bemærkning).

Tesdorpf: Med hensyn til, hvad der blev sagt, og hvad der blev lovet, så ved jeg i hvert fald, uden at have ret mange eksempler ved hånden, at forhenværende landbrugsminister Bording flere gange, da spørgs-

målet om statshusmandslovens § 8 blev behandlet, har berørt, at forkøbsretten ikke skulle finde anvendelse ved arv — medens man nu netop gennem dette regeringsforslag foreslår, at forkøbsretten skal finde anvendelse ved arv. Jeg kunne citere steder, hvor forhenværende landbrugsminister Bording udtaler, at samtlige arveoverdragelser er undtaget. Det synes jeg er et eksempel på, at man ikke ønskede at gå længere.

(Kort bemærkning).

Horn: Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Jørgen Gram, at efter den praksis, vi har herinde, er jeg temmelig sikker på, at hvis der havde været noget som helst om, at vi dengang havde afgivet et sådant tilsagn, skulle de to modparter nok have sikret sig, at det blev bemærket i betænkningen.

Landbrugsministeren (Smørum): Jeg skal afstå fra på dette tidspunkt af dagen at gå ind i nogen lang diskussion, men der er rettet nogle direkte spørgsmål til mig, og dem må jeg i alt fald svare på.

Det ærede medlem hr. Tesdorpf spurgte mig, hvordan statens forkøbsret til de såkaldte frie jorder skulle forstås. Den skal forstås sådan, som det er udtrykt i § 3, at det, det drejer sig om, er de frie landbrugsarealer, som ikke er vurderet sammen med en landbrugsnoteret ejendom, altså landbrugsarealer og udyrkede arealer; det kan være agerjord, det kan være hede og mose. Der er, som det ærede medlem formodede, ikke tale om, at det kan dreje sig om skovarealer.

Det ærede medlem hr. Fuglsang kritiserede, at landbrugsministeriet ikke havde gjort forkøbsretten gældende overfor en større ejendom ved Vejle, Østedgaard, såvidt jeg husker. Jeg har ikke denne sag helt præsent, men jeg kan huske, at det drejede sig om en temmelig stor gård, hvortil der var gode bygninger, og hvor der var tale om, at staten skulle investere en 400 000—

[Landbrugsministeren.]

500 000 kr. i hovedparcellen. Efter den indstilling, der forelå for mig, anså man det for tvivlsomt, om staten kunne gå ind i denne handel uden at komme ud for et tab, og da ejeren kom til mig og sagde, at han ville afstå 25 tdr. land tillægsjord, som der var brug for til små naboejendomme, fandt jeg det rimeligt i dette tilfælde at afstå fra at gøre forkøbsretten gældende.

Til de medlemmer, som har talt om, at staten skulle gøre sin forkøbsret gældende i større udstrækning end hidtil, vil jeg gerne sige, at staten efter min mening som hidtil skal gøre sin forkøbsret gældende med fornuft. Jeg har set mange tilfælde, f. eks. en gård på 70 tdr. land, hvis bygninger kan være brændt for nogle få år siden, og hvor man har investeret masser af penge i de nuværende landbrugsbygninger; der er ikke brug for tillægsjord, og bygningerne er passende for denne landbrugsejendom, som ligger midt i sin lod. I et sådant tilfælde ville det efter min mening være meningsløst, at staten gjorde forkøbsretten gældende. Jeg har set mange tilfælde med bøndergårde på 70—80 tdr. land, hvor bygningerne, små gamle bygninger, bedre passede til 30 tdr. land, og hvis der i et sådant tilfælde ligger et lille husmandsbrug ved siden af, og man dér kan bruge jord fra gården, som derved ville få skåret sit areal ned, så det stod i passende forhold til de bestående bygninger, så griber man naturligvis ind og gør forkøbsretten gældende. Jeg tror, at de, der siger, at forkøbsretten skal bruges i meget større udstrækning, skal det, fordi de ikke er klar over, hvordan jordlovsudvalget administrerer disse ting. Efter min mening gør jordlovsudvalget det på en fornuftig måde. Det er jo ikke gratis at opføre bygninger i disse år.

Det ærede medlem hr. Jørgen Gram holdt en meget følelsesbetonet tale om den frie jord. Jeg beklager at måtte sige til det ærede medlem, at den ikke gjorde det fjerneste indtryk på mig. Dertil har jeg alt for meget kendskab til de virkelige forhold vedrørende de frie jorder. Jeg kan sige til det ærede medlem, at et meget, meget stort tal af hans egne standsfæller og hans egne partifæller i Sønderjylland ikke deler den opfattelse, som han gjorde gældende i dag. Jeg

har gang på gang set, at disse frie jorder lå og spærrede for en fornuftig arrondering af ejendommene, og det er dog temmelig meningsløst, når man kommer ud og ser, om man kan skaffe tillægsjord til et landbrug, at der ligger en parcel langt fra den egentlige landbrugsejendom, som vi ikke har forkøbsret til, og som meget ofte ikke ejes af en landmand. I praksis har jeg ofte stået overfor disse forhold, hvor det har været ejendomsrådgivere, slagtere, købmænd o. s. v., der ejer disse arealer og spekulerer med dem. Jeg tror, der her i tinget er et stort flertal for, hvis forkøbsretten overhovedet skal gøres gældende, at det vanskeligt kan ske mere rimeligt og retfærdigt end netop med hensyn til de frie jorder. Det ærede medlem spurgte mig, om jeg kunne oplyse, hvor mange hektar fri jord der er, hvem der ejer dem, om f. eks. fremmede statsborgere ejer disse arealer o. s. v. Jeg vil naturligvis ikke forhindre, at administrationen foretager undersøgelser på disse områder, men jeg må sige til tingets medlemmer, at det er en meget omfattende undersøgelse, administrationen har foretaget ved dette lovforslags behandling, og en ny undersøgelse vil ikke kunne få betydning ved dette lovforslags behandling, for den er meget vanskelig at foretage og meget tidkrævende. Jeg vil ikke nægte at gå ind på denne idé, men det er som sagt oplysninger, der ikke kan fremskaffes indenfor en rimelig tid.

Det ærede medlem hr. Axel Sørensen talte om husmænd, som fik deres ejendom eksproprieret til militære formål. Jeg har været tilkaldt til det udvalg, der behandlede spørgsmålet om ekspropriationer til militære formål og har dér udtalt, at efter min mening bør det være sådan, at hvis en husmand får sin ejendom eksproprieret og f. eks. har købt den i de senere år uden nogen videre udbetaling, således at han ikke i økonomisk henseende er bedre stillet end de ansøgere, der almindeligvis melder sig til statens jordlovsudvalg, bør han have en fortrinsstilling. Jeg vil derimod ikke gå ind på, at en husmand, som får sin ejendom eksproprieret og møder op med en 40 000—50 000 kr. i lommen og har besætning og inventar i behold, skal have en fortrinsstilling fremfor en tjenestekarl, der kommer

[Landbrugsministeren.]

med en sammenspåret kapital på 10 000—15 000 kr. Jeg går ud fra, at det ærede medlem er enig heri.

Man har bebredet mig, at jeg i det hele taget har fremsat dette lovforslag om at skaffe jord til de små brug, og det blev ved lovforslagets første behandling meget stærkt hævdet, at trangen til tillægsgjord var stærkt overdimensioneret. Det ser man også af og til hævdet i bladene. Det er rigtigt, at til den anmeldelsesfrist, der udløb den 1. oktober 1953, havde kun 9 300 husmænd henvendt sig til tremandsudvalgene; det har imidlertid altid for mig været givet, at antallet af disse henvendelser ikke var noget pålideligt udtryk for det virkelige behov for tillægsgjord. Lad os fastslå visse kendsgerninger: vi har 39 000 landbrugsejendomme eller ca. en femtedel af samtlige danske landbrugsejendomme med under 5 ha jord. 5 ha jord regnes vel i almindelighed for at være for lidt til at give en familie tilfredsstillende beskæftigelses- og eksistensvilkår, når det drejer sig om almindelig landbrugsdrift. Udover disse 39 000 ejendomme er der adskillige tusinde ejendomme på 5 ha eller lidt derover, som har behov for tillægsgjord, fordi jorden er af for ringe kvalitet. Jeg erkender, at det ikke vil være muligt og heller ikke ønskeligt at supplere alle disse brugs jordtilliggende op til et familiebrugs størrelse — derved forstår jeg 6—8 ha middelgod jord. Der vil altid være behov for, at der rundt omkring i landet findes små ejendomme, der drives som gartneri eller anvendes til andre særlige driftsformer, men de ejendomme af de helt små brugsstørrelser, der kræves til sådanne særlige formål, udgør kun en ringe del af de såkaldte indeklemte brug, og der vil ikke, selvom alle muligheder for at skaffe tillægsgjord blev udnyttet, være nogen fare for, at der blev for få af disse små ejendomme.

Størstedelen af de 39 000 brug under 5 ha og et betydeligt antal af noget større ejendomme med ringe jord har stærkt behov for tillægsgjord, og det vil efter min opfattelse være økonomisk rigtigt og også i samfundets interesse at skaffe dem den fornødne tillægsgjord i så stor udstrækning som muligt. Da der imidlertid ikke for tiden er mulighed for tilstrækkelig tilslutning til gennemførelse af ekspropriationsbestemmel-

serne, har jeg lagt vægt på at nå så langt som muligt ad forkøbsrettens vej. Jeg ved godt, at man på pladserne til højre for mig her i salen anser ordet ekspropriation for et uarigtigt ord, men de herrer skulle tænke på, hvordan det gang på gang går i det praktiske liv. Der kan være en gårdmand, som har 150 tdr. land, og som prøver på at købe noget mere. Når man så kommer som statens jordlovsudvalgs repræsentant og siger: da din gård har over 65 000 kr.s værdi, kan du ikke få lov til at lægge den jord ind under din gård, medmindre du vil afstå et lille stykke jord til din nabo, husmanden, der bor ude ved enden af din mark; du skal ikke afstå det gratis, du kan få tre gange grundværdien, og så kan du endda få lov til at købe den jord, her er tale om — får man gang på gang svaret: ikke tale om! De har ikke en kvadratmeter at afstå. Det er ikke underligt, at alle med de små husmandsbrug overfor den slags ting siger, at de ikke tror på, at dette spørgsmål løses på rimelig og fornuftig måde, uden at der gives mulighed for ekspropriation. Jeg erkender, at det er et fremskridt, der nås ved dette lovforslag derved, at de frie jorder nu kommer ind under statens forkøbsret. Det vil give mulighed for at få nogle tillægsparceller, og jeg tror også, at en del af disse arealer er så store, at de vil kunne give plads for enkelte nye statshusmandsbrug.

Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Tesdorpf, der fremsatte nogle udtalelser om gave- og arvespørgsmålet i forhold til statens forkøbsret. Såvidt mig bekendt er der ikke fra nogen side rejst tvivl om, at de delvise gaveerhvervelser, der finder sted ved køb til fævorpris, omfattes af statens forkøbsret. Det har derimod været bestridt, at forkøbsretten kunne finde anvendelse ved de tilsvarende erhvervelser, der berigtiges ved arveudlæg mod delvis vederlag. Heroverfor står den fortolkning, som gennem årene, siden statshusmandsloven blev gennemført, har været hævdet af landbrugsministeriet i alle de tilfælde, hvor spørgsmålet har foreligget, og som der udførligt er redegjort for i bemærkningerne til lovforslaget. Jeg vil gerne gøre det ærede medlem hr. Tesdorpf, der taler om Bordings standpunkt til denne sag, opmærksom på, at den fortolkning, der har været anvendt i alle disse

[Landbrugsministeren.]

sager, ikke er opfundet af mig; det er den fortolkning, som har været lagt til grund under de skiftende landbrugsministre, og det er den fortolkning, som jeg prøvede på at få indsat i loven ved mit oprindelige forslag. Betydningen af, at administrationen har en fast rettesnor for sine dispositioner, synes jeg må være temmelig indlysende på et område som dette, hvor der er fastsat korte og stramme frister for administrationens afgørelse af de enkelte tilfælde. Det er da klart, at en retssag om overtagelse af en ejendom vil være stærkt hemmende for jordlovsudvalgets dispositionsmuligheder.

Arveerhvervelsen mod delvis vederlag forekommer ganske vist sjældent udenfor den undtagne familiekreds, og det bidrag til fremskaffelse af tillægsjord, som kan opnås ved forkøbsrettens anvendelse i sådanne tilfælde, er sikkert meget begrænset, men der har altså været forskellige opfattelser af lovens bestemmelser på dette område, og jeg mente derfor, at det både af hensyn til ejerne og administrationen var nødvendigt at nå frem til en klar afgørelse af disse omtvistede spørgsmål. Jeg synes, at en afgørelse her ad lovgivningens vej måtte være bedre end at udskyde spørgsmålet til retsafgørelse. Det ærede medlem hr. Tesdorpf mente, at når nu forslaget var ført tilbage til det hidtil gældende, betød det, at tinget havde givet det ærede medlem ret i den fortolkning, han havde anlagt. Jeg tror ikke, jeg kan love det ærede medlem mere, end at den fortolkning, som man hidtil har anvendt, også vil blive anvendt i fremtiden, og opstår der tvivl, må det blive en retsafgørelse, der bestemmer, hvorledes loven skal forstås.

Jeg vil til slut gøre en bemærkning vedrørende de ændringsforslag, jeg har stillet, og hvorved den udvidelse af statens forkøbsret, som jeg oprindelig havde foreslået, nu indskrænkes meget betydeligt — det gælder ikke mindst med hensyn til de begrænsninger, som jeg havde foreslået ved familieoverdragelse. Lovforslaget gik oprindelig ud på, at forældres, søskendes og søskendebørns undtagelsesstilling skulle vige i tilfælde, hvor der var behov for tillægsjord. Efter ændringsforslaget bliver det kun søskendebørn og andre pårørende med lige så fjern tilknytning til den hidtidige ejer

gennem svogerskab eller adoptionsforhold, der skal respektere statens forkøbsret, når der er brug for tillægsjord. Det er med beklagelse, at jeg må erkende, at jeg med det forslag, som jeg oprindelig havde stillet, og som jeg syntes var meget mådeholdent, alligevel var altfor optimistisk. Jeg havde troet, at det var muligt at komme i realitetsdrøftelse med venstre om dette spørgsmål; for man kan jo ikke sige, at søskendebørn har direkte tilknytning til ejendommen, og i praksis vil det næsten altid forme sig på den måde, at man får en forhandling med vedkommende og derved får mulighed for at skaffe de ejendomme med de små arealer, der ligger som naboer til den store ejendom, den nødvendige tillægsjord. Jeg havde foreslået, at der skulle være mulighed for at købe ejendommen tilbage igen, hvis man ønskede det, når tillægsgjorden var fraskilt. Dette forslag er nu gået ud, og det må for fremtiden blive administrationens sag at bestemme, hvordan disse forhold skal ordnes. Jeg går ud fra, at det vil være på dette område, som det hidtil har været, at statens jordlovsudvalg vil tage rimelige hensyn til disse slægtninge, når der er tale om at forhandle sig tilrette med hensyn til fraskillelse af tillægsjord og eventuelt tilbagekøb af disse ejendomme.

Ja, med disse bemærkninger takker jeg udvalgets flertal for indstillingen om lovforslagets gennemførelse. De ændringsforslag, der er stillet, forstår jeg, at venstre for en væsentlig dels vedkommende kan give tilslutning til, og det takker jeg for. Jeg vil nødig tro, at dette, at der har været uoverensstemmelse på et så begrænset område som det, der her er tale om, skulle danne præcedens for, at det ikke i fremtiden skulle være muligt at opnå saglig forhandling med de forskellige partier her i folketinget, når det drejer sig om realiteter indenfor udstykningspolitikken.

Ordføreren (Chr. Rasmussen): Jeg skal ikke forlænge diskussionen mange minutter, men jeg vil dog gerne have lov til at sige, at de røster, der lød fra det ærede medlem hr. Sønderup og det ærede medlem hr. Tesdorpf, har vi hørt gang på gang, såsnart der har været tale om jordlove og udstykning. Man ønsker i disse kredse at bevare den præferencestilling, som det lidt større landbrug

[Chr. Rasmussen.]

har haft gennem en meget lang årrække. Jeg tror ikke på, selv med gennemførelsen af dette lovforslag, at vi får nogen stor udstykning i den kommende tid, for, som jeg allerede nævnte til indledning, er landbrugs-ejendommene oppe i et sådant prisleje i øjeblikket, at ejerne ikke kan tage blot et enkelt dårligt høstår. Indtræffer et sådant, vil der opstå den situation, at vi får en hel masse tvangsauktioner i de følgende år. Det er muligt, at en hel del af de landmænd, som sidder økonomisk lunt inden døre, ikke er klare over denne situation, men vi, som arbejder ude omkring i marken og ser, hvor tåbeligt der handles, vi er i hvert fald klare over, at når en mand køber en ejendom på en 50-60-70 tdr. land og påtager sig en afdragsforpligtelse på 18 000—20 000 kr. eller mere årligt i de kommende 10—15 år, så er han ikke i stand til at magte denne opgave, hvis priserne går en lille smule ned, hvad der vel er al grund til at tro, at de gør, og slet ikke, hvis høsten bliver betydelig ringere.

Det ærede medlem hr. Kristen Amby var inde på, at der var forskellig opfattelse af, hvad der er ret. Ja, det er helt rigtigt; det kan de enkelte af os opfatte forskelligt. Jeg har uhyre svært ved at forstå, at det er ret, når man i disse dage fra de større ejendomme rundt omkring retter henvendelse til arbejdsanvisningskontorerne og kræver, at folk, som er ude i arbejde, skal gå fra dette i 8 eller 14 dage for at komme ud og luge roer og derved absolut sætte en hel del til af deres ugeløn, fordi dette roearbejde er betalt på en sådan måde, at de overhovedet ikke vil være i stand til at tjene en rimelig dagløn. Jeg fortolker det sådan, at dette i hvert tilfælde ikke burde være ret, og jeg kan ikke se, at de, som i øjeblikket er ejere af store dele af Danmarks jord, skulle have en forret ud i al evighed. Vi må dog huske på, at jordfordelingen i Danmark er en af de ringeste, der findes i hele Vesteuropa. Kun England møder op med en jordfordeling, der er ringere end vor; ellers står vi som en blank nr. 2 i hele Vesteuropa med hensyn til dårlig jordfordeling, og der er ingen som helst tvivl om, at i de tider, vi går i møde, vil det udvikle sig således, at skal landbrugs-erhvervet bevares her i landet på en sådan måde, at der skabes en virkelig stor produk-

tion, så kan det ikke ske ved i al tid fremover at holde sammen på de store ejendomme, for man bliver ikke i stand til at skaffe den nødvendige arbejdskraft de 3—4 uger om året, i hvilke der særlig er brug for arbejdskraft. Jeg tror personlig, at tiden i sig selv vil arbejde for en øget udstykning, men naturligvis skal vi i den tid, der kommer, medvirke til, at det kan ske, før altfor mange af de unge er trukket bort fra landkommunerne.

Med disse bemærkninger skal jeg endnu en gang anbefale at stemme for flertallets indstilling.

Sønderup: Jeg havde i og for sig ikke tænkt mig at skulle tage ordet igen ved denne lejlighed, men den højtærede minister kalder mig frem, idet han gav udtryk for beklagelse over, at det ikke lykkedes ham at komme i realitetsdrøftelse med venstre. Jeg har netop i høj grad indtryk af, at der var realitetsdrøftelse. Sammenhængen var den, at vi var så nært enige, at vi praktisk talt gav ministeren indrømmelser fra A til Z, mod at han til gengæld skulle strække sig med hensyn til bestemmelsen om den familie-kreds, som vi lægger så overordentlig vægt på, bliver respekteret. Jeg synes i høj grad, der var tale om realitetsdrøftelse, og jeg har også grund til at tro, at vi måske var nået til vejs ende, såfremt ikke det beklagelige var sket, at den højtærede minister havde været til sendemandsmøde i Odense. Da han vendte tilbage fra dette sendemandsmøde, var han fuldstændig uimodtagelig for videre forhandling. Da var realitetsdrøftelserne afbrudt, men det var den højtærede minister, der afbrød dem, og ikke os.

Tesdorpf: Udvalgets ærede ordfører, det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen, talte om, at Danmark havde omtrent den dårligste jordfordeling i Vesteuropa. Jeg tror nok, det er noget, der kan sættes et stort spørgsmålstegn ved. Der er mange steder i Vesteuropa, hvor man har en dårligere jordfordeling, Sverige, Tyskland og andre steder, så det, som det ærede medlem her siger, tror jeg i hvert fald er forkert, rent bortset fra, at man jo også kan diskutere, hvad der er en god og hvad der er en dårlig jordfordeling. Jeg synes i og for sig, at det resultat,

[Tesdaupf.]

Danmark har fået ud af sit jordbrug, også sammenlignet med andre lande, viser, at det danske samfund har glæde af den måde, den danske jord drives på, og at vor jordfordeling ikke er den dårligste.

Jeg vil gerne sige til den højtærede landbrugsminister, at jeg ikke kan give ministeren ret i, at det var bedre at få en afgørelse ad lovgivningens vej med hensyn til spørgsmålet om forkøbsret ved arv, hvis man når til et *forkert* resultat ad lovgivningens vej, og jeg synes, det var det, man var ved at nå til med det forslag, ministeren kom med. Jeg synes heller ikke, ministeren har ret i sit syn på administrationens ret til at fortsætte forsøget på at praktisere det på den måde, for grunden til, at dette stykke i lovforslaget falder bort, er netop, at ministeren ikke har kunnet få det gennemført; ellers havde ministeren vel ikke ladet det falde bort. Det viser, at der ikke er et flertal i dette høje ting for at lovfæste denne praksis, og jeg synes ikke, det er rigtigt, at administrationen skal fortsætte den praksis, så længe der ikke er et flertal for den.

Aage Fogh: Jeg skal henvende mig til de ærede talere „fra auditoriet“, først det ærede medlem hr. Kristen Amby.

Jeg takker det ærede medlem for hans stærke påtale af mine udtalelser om, at han varetog det store landbrugs interesser; jeg forstår bare ikke, hvorfor det ærede medlem var så indigneret. Der er dog ikke nogen som helst tvivl for ham eller mig om, at det store landbrug og det mindre landbrug i Danmark har forskellige interesser. Der er da formentlig heller ikke nogen som helst uenighed mellem os om, at hans parti først og fremmest varetager det store landbrugs interesser og mit parti det mindre landbrugs. Hvor er da interesseforskellen? I jordspørgsmålet er der en interesseforskell, og jeg kan ikke forstå, at det ærede medlem, når han har den opfattelse, der nu er hans, bliver fornærmet over, at jeg gør opmærksom på det. Jeg ville ikke blive fornærmet, hvis han gjorde opmærksom på, at jeg varetog den anden side.

Da nu spørgsmålet om forkøbsretten er et af de spørgsmål, der er fremme, vil jeg gerne have lov at stille et helt konkret spørgsmål til det ærede medlem: vi står i

den situation, at der er en gård på 400 tdr. land, hvor der ikke er nogen børn som arvinger og ingen søskende som arvinger, den nærmeste slægt er et søskendebarn. Denne gård på 400 tdr. land har seks indeklemte husmænd som naboer; hvis de får 30 tdr. land, er deres egne brug oppe på en sådan størrelse, at de kan ernære en familie. Er der da noget forkert i, at man fra samfundets side siger: en betingelse for, at et søskendebarn kan få lov at overtage ejendommen, uden at staten gør den forkøbsret gældende, som gælder overfor andre, er den, at der træffes en ordning, hvorefter naboerne får overdraget de 30 tdr. land til en rimelig pris; hvis en rimelig pris ikke kan findes, har vi ret til at overtage hele ejendommen. Jeg spørger: Er der noget urimeligt i det? Skal man tillægge det enkelte søskendebarn større betydning end de seks enkelte jordbrugere med de mindre ejendomme, (Kristen Amby: Selvfølgelig er ti mennesker mere værd end et!) . . . det er det, hele problemet drejer sig om. Der er ikke nogen som helst tvivl om, at i praksis vil det forme sig på den måde, at fornuftige mennesker vil henvende sig til statens jordlovsudvalg og få en ordning og så overtage resten.

Dernæst et par ord til det ærede medlem hr. Jørgen Gram, der stærkt vendte sig imod ordningen angående den såkaldte frie jord. Når jeg engang imellem færdes i Sønderjylland nord for grænsen, har jeg det ganske bestemte indtryk, at det ville være overmåde klogt af Danmark at ofre noget mere på arrondering af ejendommene dernede. Det er let at se, at den arrondering, der er foretaget i det gamle land, altså nord for den gamle grænse, ikke er slået igennem i Sønderjylland. Det er åbenbart for enhver, der har forstand på landbrug, at de vanskeligheder, det fører med sig at drive et landbrug, der har sin jord fordelt 15—16 steder, er så store, at man burde ofre store penge på at klare det problem. Når man ser matrikelkortet dernedefra, står det klart, at den såkaldte frie jord ligger som en hindring for, at denne arrondering kan gennemføres, og derfor forstår jeg ikke den politik, det ærede medlem ønsker ført specielt i Sønderjylland. Jeg vil gerne understrege betydningen af, at vi får den frie jord med navnlig i Sønder-

[Aage Fogh.]

jylland; man kan gå så vidt, at det ikke alene har jordpolitisk, men nationalpolitisk betydning; at dette spørgsmål løses på tilfredsstillende måde dernede.

Jørgen Gram: Jeg kunne jo nok tænke, at den højtærede minister ville komme med en bemærkning om, at de, der ejer den frie jord, var slagtere — det blev sagt med et vist tonefald — og andre af den kaliber. Jeg vil gøre opmærksom på, at de jo er borgere ligesom alle andre og har ret til at værne om deres ejendom, ligesom alle andre borgere har det. Når den højtærede minister siger, at det ligger på linie med det ærede medlem hr. Aage Foghs ord om, at den frie jord ligger i vejen for en fri udvikling rundt omkring, vil jeg dertil sige, at det er kun et spørgsmål om tålmodighed og forhandlings-evne, sådan som vi kender det ved den almindelige jordfordeling.

Men der var et par ting, om hvilke jeg — uden at ville føre debatten videre — gerne ville have et bestemt svar fra den højtærede minister, ja eller nej, det er så let.

Mit første spørgsmål er: Gælder denne lov for de mindre jordparceller, ikke mindst nede i grænseegnene, der tilhører udlændinge eller danske statsborgere, der bor i udlandet? Kan man overfor dem tvinge det igennem, som man gennemfører ved denne lov?

Det andet spørgsmål er dette: Skal den jord, som er i store offentlige organers besiddelse, byers eller lignende, have lov at ligge uberørt hen, eller kommer den efter ministerens mening også ind under denne lov?

Hermed sluttede forhandlingene.

§§ 1 og 2

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2

vedtoges med 83 stemmer mod 20; 25 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 3

vedtoges med 82 stemmer mod 18; 26 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 4

vedtoges med 83 stemmer mod 18; 26 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 5

vedtoges med 84 stemmer mod 17; 28 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 6 og 7

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslagene nr. 1, 8 og 9 betragtedes som

vedtaget efter de tidligere afstemninger.

§ 3, således ændret, og §§ 4—7

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 10

vedtoges med 107 stemmer mod 22; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

§ 8, således ændret, og § 9

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 11, gående ud på indsættelsen af en ny paragraf.

vedtoges med 112 stemmer mod 17.

§§ 10 og 11

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 12, gående ud på indsættelsen af en ny paragraf,

vedtoges med 112 stemmer mod 17.

Ændringsforslag nr. 13, gående ud på indsættelsen af en ny paragraf,

vedtoges med 112 stemmer mod 17.

§§ 12—17

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 14

vedtoges med 112 stemmer mod 17.

§ 18, således ændret, §§ 19 og 20, ændringsforslag nr. 15 og § 21, således ændret, *vedtoges uden afstemning.*

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtages uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går herefter til fornyet behandling i udvalget.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i og tilføjelser til lov nr. 301 af 6. juni 1946 om statens tjenestemænd har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om almindelig arbejderbeskyttelse, forslag til lov om arbejderbeskyttelse indenfor handels- og kontorvirksomhed og forslag til lov om arbejderbeskyttelse indenfor landbrug, skovbrug og gartneri har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i forsogsloven (hjælp til værnepligtige) har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om apotekervæsenet og forslag til lov om ændring af lov nr. 182 af 23. juni 1932 om sundhedsvæsenets centralstyrelse har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov nr. 131 af 17. april 1916 om lodsvæsenet med senere ændringer har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om afgift af benzin har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om rettens pleje af 11. april 1916. (Oprettelse af retskreds nr. 7: Hørsholm birk, oprettelse af et yderligere dommerembede i retskredsene nr. 38: Odense købstad, og nr. 86: Esbjerg købstad m. v., samt nedlæggelse af retskreds nr. 91: Nørre Rangstrup og Hviding herreder) har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov nr. 191 af 17. april 1941 om an-

læg af en motorvej fra Rødby Havn til Storstrømsbroen og af lov nr. 168 af 11. april 1942 om anlæg af en motorvej vest om København samt udbygning af Hørsholmvejen som motorvej har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

I skrivelse af dags dato anmoder socialministeren om, at der for tiden indtil 6. maj 1956 må blive foretaget valg af et nyt medlem til arbejdsnævnets afdeling vedrørende arbejdsløshedsforsikringen, jfr. § 35, stk. 3 b, i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v., i stedet for fhv. landstingsmand O. Bouet, der ønsker at udtræde af arbejdsnævnet.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, tirsdag den 1. juni, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks medvirken ved oprettelse og drift af et skandinavisk hospital i Korea.

2) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om vederlagsfri undervisning m. v. i de offentlige højere almen-skoler.

3) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser.

4) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om etablering af en ny færgefart over Store-Bælt.

5) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om apotekervæsenet.

6) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov nr. 182 af 23. juni 1932 om sundhedsvæsenets centralstyrelse.

7) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om almindelig arbejderbeskyttelse.

[Formanden.]

8) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om arbejderbeskyttelse indenfor handels- og kontorvirksomhed.

9) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om arbejderbeskyttelse indenfor landbrug, skovbrug og gartneri.

10) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i forsorgsloven (hjælp til værnepligtige).

11) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om motor-køretøjer. [Af Stæhr Johansen m. fl.]

12) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i og tilføjelser til lov om rettens pleje af 11. april 1916. (Telefonaflytning).

13) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i og tilføjelser til lov nr. 301 af 6. juni 1946 om statens tjenestemænd.

14) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse.

15) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om kontrol med omsætningen af spiritus og vin.

Mødet hævet kl. 18⁴⁵.

119. møde.

Tirsdag den 1. juni kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om tillæg til statshusmandsloven (vedrørende forkøbsret, rentebetaling m. v.) har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om Danmarks medvirken ved oprettelse og drift af et skandinavisk hospital i Korea.

(Første behandling findes i tidenden sp. 5817).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges enstemmigt med 120 stemmer; 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Der vil nu blive givet udenrigsministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredie behandling af forslag til lov om vederlagsfri undervisning m. v. i de offentlige højere almenskoler.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5699; udvalgets tillægsbetænkning findes i tillæg B. sp. 1135).